

1763

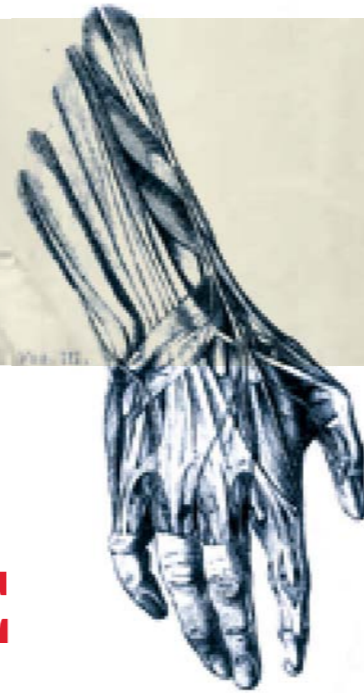
SIERAAD VAN DE VERLICHTING

TEKST: ROLF TER SLUIS

Petrus Camper verrichtte baanbrekend werk in diverse wetenschapsgebieden. Of hoe een hoogleraar geneeskunde zich ontpopte tot een intellectuele veelvraat, die exotische dieren op de snijtafel legde.

Anatomische les van Petrus Camper (geheel rechts). Schilderij Tibout Regters (1758)

Anatomische
tekeningen en
beeldhouwwerk
van Petrus Camper

Petrus Camper mag met recht een Nederlandse *uomo universale* worden genoemd. En wel om verschillende reden. Zijn studie verliep klassiek. Hij promoveerde in Leiden, ondernam hierna een academische reis door Europa, zoals indertijd gebruikelijk, en bezocht ondermeer Londen en Parijs. Daarna werd Camper hoogleraar in Franeker, Amsterdam en Groningen.

Overall heeft hij zijn sporen nagelaten. In Franeker behandelde de hoogleraar, die financieel onafhankelijk was, in zijn medische praktijk iedere patiënt – ook diegenen die het zich niet konden veroorloven. Nadat hij Friesland had verruild voor een aanstelling bij de Amsterdamse Illustere School kon hij zich vol passie wijden aan de anatomie, die overigens nauwelijks voor studenten toeganke-

lijk was. Hij produceerde prachtige anatomische werken met illustraties van eigen hand. Na een politieke uitstap als afgevaardigde bij de Staten Generaal, die hij vooral gebruikte om veel te publiceren, nodigde de universiteit van Groningen hem in 1763 uit om geneeskunde te komen doceren. Daar bleef het niet bij: Camper gaf ook les in botanie, anatomie, en de heelkunde, bemoeide zich met de volksgezondheid en met nieuwbouwprojecten van het stadsbestuur en verdiepte zich in hunebedden, fossielen en antropologie. Op al deze terreinen leverde hij zelf ook een wezenlijke bijdrage. Camper was een nieuwsgierig mens en hij vond dat zijn werk nuttig moest zijn voor de samenleving. In zijn heelkundige en verloskundige werk introduceerde hij allerlei instrumenten en procedures voor operaties. Hij had uitgesproken opvattingen en wilde niet als wetenschapper vergeleken worden met een andere grootheid uit zijn eeuw, Linnaeus. Camper verachtte het sorteren en rangschikken van planten en dieren en hun lastige benamingen. Ook verwierp hij het experimenteren (de *physique amusante*), dat populair was als tijdverdrijf voor de burgerij. Rariteitenkabinetten vond hij nutteloos, in een tijd waarin zich rampen als hoge kindersterfte en

veepest voltrokken. Het hoofdaccent in Campers werk lag niet eens zozeer in het vak waar hij de meeste bekendheid verwierf, de geneeskunde, maar eerder in het dieronderzoek. Vanwege het gebrek aan menselijke lichamen in Groningen besteedde hij tijdens zijn anatomiecolleges veel aandacht aan exotische dieren. Zo kreeg hij bijvoorbeeld een kop van een neushoorn toegestuurd uit de Kaapkolonie. Camper was de eerste die een uitgebreide beschrijving gaf van de orang-oetang, die hij via een relatie bij de VOC kreeg. In het anatomisch theater gaf hij in 1770 een openbare les, waarin hij uitgebreid de ingewanden van deze aap demonstreerde. Zijn werk over de mensaap en zijn conclusie dat deze soort niets menselijk had, was jarenlang toonaangevend.

Camper bleef tien jaar in Groningen, tot hij zich in 1773 terugtrok op zijn landgoed in Friesland. Hij ging de geschiedenis in als een maatschappelijk betrokken mens, een intellectuele veelvraat en een onderzoeker die op allerlei wetenschapsgebieden baanbrekend werk verrichtte. Petrus Camper was een sieraad van de Verlichting. ■